

**MIKKO KARJALAINEN
PETTERI JOUKO**

KYMMENEN UPSEERI- KOHTALOA

**MIEKALLA JA KYNÄLLÄ
SUOMEN PUOLESTA**

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.
Text and data mining prohibited.

© Mikko Karjalainen, Petteri Jouko ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2026

Toimitus: Ulla Paavilainen
Kuvatiedot ovat kuvatekstien yhteydessä.
Kannen kuvat: Puolustusvoimat
Kartat: Ari Suramo

Kustannusosakeyhtiö Otava
Uudenmaankatu 10, 00120 Helsinki
tuoteturvallisuus@otava.fi

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-52985-9

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2026

SISÄLLYS

LUKIJALLE	7
KYMMENEN MIEKAN JA KYNÄN MIESTÄ	11
1. TALVISODAN ELOONJÄÄMISTAISTELU	23
Kohti sotaa?	23
Neuvosto-Venäjä hyökkää	31
Talvisodan sotajoulu	38
Vihollisen suurhyökkäys	44
Katkeraan rauhaan viime hetkellä	51
2. VIISITOISTA RAUHAN KUUKAUTTA	55
Kevät 1940 – toipumisen aika	55
Syttyykö sota uudelleen?	61
Vuosi 1941 vie Saksan yhteyteen	67
3. ”KESÄSODAN” KIROT	73
Uuteen sotaan Saksan rinnalla	73
Hyökkäyssodan synkimmät kuukaudet	83
Asemasodan hämärä horisontti	93

Edelleen sodassa vuonna 1943	106
Kohti kesän kiirastulta ja syksyn rauhaa	116
Sodista selvittiin	133
4. VAIKEAAN RAUHAAN	137
Valo Nihtilä kokoaa ja tulkitsee sotakokemuksia	137
Ville-Poju Somerkari uudistaa rauhanajan kokoonpanoa	155
5. PUOLUSTUS VAKIINTUU	175
Majuri T. Olavi Lehti puolustussuunnittelun ytimessä	175
Paavo Junttila kehittää uutta taktiikkaa	196
Materiaalihankinnat avautuvat	
Sakari Simeliuksen komentajakaudella	214
6. ALUEELLISEEN PUOLUSTUSJÄRJESTELMÄÄN	233
Leevi Välimaa ja tuleva sota	233
Valmiuden vahti – Ermei Kanninen	251
Lauri Sutela – puolustuksen sisä- ja	
ulkosuhteiden järjestelijä	270
7. MIEKKA JA KYNÄ	291
Viitteet	297
Lähteet	329
Henkilöhakemisto	349

LUKIJALLE

Talvi- ja jatkosota muodostavat keskeisen luvun Suomen selviytymistarinassa. Sodat olivat Suomen historian dramaattisimpia ja ratkaisevimpia vaiheita, jossa vaakalaudalla oli nuorehkon valtiomme itsenäisyys – koko kansakuntamme tulevaisuus. Sota Neuvostoliittoa vastaan loppui syyskuussa 1944, mutta selviytymiskamppailu jatkui eri muodoin. Sodan jälkeen Suomen ja sen puolustuksen oli sopeuduttava täysin uuteen turvallisuusympäristöön.

Talvi- ja jatkosodassa koetellut upseerit siirtyivät rauhan tultua uudenvuotisiin tehtäviin. Heidän vastuulleen annettiin puolustusvoimien kehittäminen uuden aikakauden vaatimusten mukaiseksi. Helppoa se ei ollut. Kirja tarkastelee Suomen puolustusta niin sodan kuin rauhan aikana kymmenen upseerin kautta. Sodan kokemukset näkyivät – tai eivät näkyneet – sodan jälkeisenä kylmän sodan aikakautena.

Kirjan alussa seurataan kymmenen upseerin vaiheita talvi- ja jatkosodan aikana. Kahden upseerin ura puolustusvoimissa päättyi sotavuosiin, mutta kahdeksan muuta jatkoivat puolustusvoimien palveluksessa ja osallistuivat Suomen puolustuksen ylläpitoon ja kehittämiseen.

Mikko Karjalaisen kirjoittamassa kirjan ensimmäisessä osassa (luvut 1–3) tapahtumia tarkastellaan kronologisesti, sillä sotavuodet ja välirauha muodostavat yhtenäisen historiallisen kokonaisuuden, jonka läpi kaikkien kymmenen upseerin toimintaa seurataan rinnakkain.

Upseereiden toimintaa tarkastellaan sodan ja rauhan tapahtumiin kiinnittyen. Talvisodan syttyminen oli iso murros kaikille kirjan

kohdehenkilöille. Talvisodasta rauhaan siirtyminen oli niin ikään suuria tunteita herättänyt tapahtuma. Jatkosodan hyökkäysvaihe vuonna 1941 puolestaan näyttäytyy monen upseerin kohdalla traagisena ajanjaksona. Kirjan upseerit säilyttivät henkensä, mutta haavoittumisia tapahtui ja viereltä kaatui moni taistelutoveri. Sodan julmuus näkyi niin fyysisesti kuin henkisesti.

Petteri Joukon kirjoittamassa toisessa osassa (luvut 4–6) tarkastelutapa muuttuu. Toisen maailmansodan päätyminen merkitsi puolustusvoimille perusteellista murrosta. Sodanajan armeija oli sopeutettava rauhanajan kokoonpanoon, puolustuksen perusteet arvioitava uudelleen muuttuneessa turvallisuuspoliittisessa tilanteessa, operatiivinen suunnittelu rakennettava vastaamaan uusia uhkakuvia sekä sodan kokemukset oli sovitettava uuden ajan taktiikkaan, koulutukseen ja johtamiseen. Näitä muutoksia tarkastellaan kahdeksan upseerin työn kautta. Käsittely alkaa vuodesta 1944 ja päättyy 1980-luvun alkuun.

Kahdeksan sodanjälkeisen uran rinnakkainen seuraaminen lähes puolen vuosisadan ajalta tekisi esityksestä liian laajan ja vaikeasti hahmotettavan. Tämän takia tarkastelu etenee edelleen kronologisesti, mutta valikoitujen ajanjaksojen kautta. Kukin henkilö nivotaan johonkin kehityskohteeseen tiettynä ajanjaksona ja näin muodostetaan kokonaiskuvaa Suomen puolustusvoimien sodanjälkeisestä kehityksestä.

Upseerien mahdollisuudet vaikuttaa puolustusvoimien kehittämiseen vaihtelivat aseman ja tehtävien mukaan. Päättävässä asemassa toimineiden ratkaisut ovat usein tunnistettavissa asiakirjoista. Sen sijaan esikuntien valmistelutehtävissä palvelleiden upseerien osuus on vaikeammin hahmotettavissa, puhumattakaan sodan aikana etulinjan joukoissa palvelleista.

Kirja perustuu kirjoittajien pitkäaikaiseen tutkimus- ja kirjoitus-työhön. Osa kirjassa käsiteltävistä henkilöistä on ollut aiemmin kirjoittajien tutkimusten, artikkeleiden ja tietokirjojen aiheena, erityisesti Maanpuolustuskorkeakoulun julkaisemassa Suomalaisen sotataidon klassikot -sarjassa. Näitä tutkimuksia on hyödynnetty myös tässä

teoksessa, mutta tekstit on tarkistettu, täydennetty uusilla alkuperäislähteillä ja tutkimuskirjallisuudella sekä pääosin kirjoitettu uudelleen tätä kirjaa varten. Samalla aiemmin itsenäisinä julkaistut henkilökuvat on sijoitettu uuteen tutkimukselliseen kokonaisuuteen, jossa ne muodostavat yhdessä uuden näkökulman Suomen puolustusvoimien kehitykseen talvi- ja jatkosodasta kylmän sodan vuosikymmenille.

Kiitokset kirjan kustantajalle ja erityisesti kustannustoimittaja Ulla Paavilaiselle. Ammattiosaajan kanssa on ollut ilo työskennellä. Teos on laadittu sotahistorian tutkimuksen akateemisia periaatteita noudattaen. Loppuviitteistä lukijalla on mahdollisuus tarkistaa tulkintojen perusta. Upseerien teoista ja tekemättömyyksistä olisi voinut kirjoittaa lennokkaan mielikuvitustarinankin, mutta todellisten tapahtumakulkujen selittämiseen pyrkivän teoksen riveillä kohdehenkilöiden oman äänen täydellinen tavoittaminen on sula mahdottomuus.

Eteläisellä rantamaalla elokuussa 2026

Mikko Karjalainen ja Petteri Jouko

**KYMMENEN
MIEKAN JA KYNÄN MIESTÄ**

Eversti
VALO NIHTILÄ
(27.4.1896–24.10.1973)

- Otti osaa vapaussotaan Sysmän suojeluskunnassa ja Lahden vartiopataljoonassa ryhmän ja joukkueenjohtajana.
- Kävi Viipurin Upseerikokelaskurssin vuosina 1918–1919.
- Kävi Kadettikoulun kuunteluoppilaana vuosina 1922–1923.
- Kävi Sotakorkeakoulun vuosina 1927–1929.
- Toimi talvisodan aikana Päämajan operatiivisen osaston päällikkönä.
- Ylennettiin everstiksi marraskuussa 1940.
- Toimi jatkosodan aikana armeijakunnan esikuntapäällikkönä, rykmentin komentajana ja Päämajan operatiivisen osaston päällikkönä.
- Pidätettiin asekatkennän takia kesäkuussa 1945.
- Erotettiin tuomioistuimen päätöksellä upseerin virasta 23.12.1948.

Everstiluutnantti
USKO SAKARI HAAHTI
(20.5.1909–25.10.1978)

- Kävi Kadettikoulun vuosina 1928–1930.
- Kävi Sotakorkeakoulun vuosina 1933–1936.
- Toimi talvisodan aikana Ilmavoimien esikunnassa ja Päämajan operatiivisella osastolla.
- Toimi jatkosodan aikana divisioonan operatiivisen osaston päällikkönä, divisioonan esikuntapäällikkönä, pataljoonan komentajana sekä Päämajan operatiivisen osaston maavoimatoimiston päällikkönä.
- Ylennettiin everstiluutnantiksi huhtikuussa 1943.
- Pidätettiin asekatkennän vuoksi noin 40 kuukaudeksi vuosina 1945–1948.
- Erosi vakinaisesta palveluksesta joulukuussa 1945.

Eversti
VALTER NORDGREN
(29.10.1899–26.5.1968)

- Otti osaa vapaussotaan vapaaehtoisena osallistuen Helsingin valtaukseseen.
- Kävi Kadettikoulun vuosina 1919–1920.
- Kävi Sotakorkeakoulun vuosina 1931–1933.
- Toimi talvisodan aikana Päämajan koulutusosaston taktillisessa toimistossa.
- Toimi jatkosodan aikana rykmentin komentajana, armeijakunnan esikuntapäällikkönä ja prikaatin komentajana.
- Ylennettiin everstiksi elokuussa 1942.
- Erosi vakinaisesta palveluksesta heinäkuussa 1946.

Jalkaväenkenraali
SAKARI SIMELIUS
(13.11.1900–18.5.1985)

- Otti osaa vapaussotaan 3. Jääkärirykmentissä kiväärimiehenä.
- Kävi Kadettikoulun kuunteluoppilana vuosina 1923–1924.
- Kävi Sotakorkeakoulun vuosina 1937–1939.
- Toimi talvisodan aikana divisioonan huoltopäällikkönä ja divisioonan esikuntapäällikkönä.
- Toimi jatkosodan aikana armeijakunnan esikuntapäällikkönä ja rykmentin komentajana.
- Ylennettiin everstiksi lokakuussa 1942.
- Toimi sotien jälkeen muun muassa Taistelukoulun johtajana ja jalkaväen tarkastajana.
- Toimi puolustusvoimain komentajana vuosina 1959–1965.
- Erosi vakinaisesta palveluksesta marraskuussa 1965.

Eversti
LEEVI VÄLIMAA
(20.12.1914–9.1.1993)

- Kävi Kadettikoulun vuosina 1937–1939.
- Toimi talvisodan aikana rykmentin adjutantina.
- Toimi jatkosodan aikana komppanian päällikkönä ja osastopäällikkönä divisioonan esikunnassa.
- Kävi Sotakorkeakoulun vuosina 1947–1949.
- Toimi sotien jälkeen muun muassa opettajana Sotakorkeakoulussa, esikuntapäällikkönä divisioonan esikunnassa ja osastopäällikkönä Pääesikunnassa.
- Ylennettiin everstiksi maaliskuussa 1960.
- Erosi vakinaisesta palveluksesta joulukuussa 1971.

Kenraaliluutnantti
VILLE-POJU SOMERKARI
(24.4.1913–6.12.1988)

- Kävi Kadettikoulun vuosina 1935–1937.
- Toimi talvisodan aikana prikaatin komentajan adjutantina.
- Toimi jatkosodan aikana komppanian päällikkönä, rykmentin esikuntapäällikkönä ja divisioonan operatiivisen osaston päällikkönä.
- Kävi Sotakorkeakoulun vuosina 1947–1949.
- Toimi sotien jälkeen muun muassa sotilaspiirin päällikkönä, prikaatin komentajana ja Pääesikunnan huoltopäällikkönä.
- Ylennettiin kenraaliluutnantiksi tammikuussa 1971.
- Erosi vakinaisesta palveluksesta marraskuussa 1972.

Eversti
T. OLAVI LEHTI
(4.6.1915–17.2.2007)

- Kävi Kadettikoulun vuosina 1940–1941.
- Toimi talvisodan aikana joukkueenjohtajana.
- Toimi jatkosodan aikana komppanian päällikkönä ja pataljoonan komentajan apulaisena.
- Kävi Sotakorkeakoulun vuosina 1949–1951.
- Toimi sotien jälkeen muun muassa osastoupseerina ja toimistopäällikkönä Pääesikunnan operatiivisella osastolla, prikaatin komentajana ja sotilasasiamiehenä.
- Ylennettiin everstiksi kesäkuussa 1965.
- Erosi vakinaisesta palveluksesta kesäkuussa 1975.

Kenraaliluutnantti
PAAVO JUNTILA
(24.6.1918–20.5.2005)

- Kävi Kadettikoulun kahdessa osassa vuosina 1941 ja 1945.
- Toimi talvisodan aikana ryhmänjohtajana.
- Toimi jatkosodan aikana komppanian päällikkönä kevyessä osastossa ja divisioonan esikunnassa toimistoupseerina.
- Kävi Sotakorkeakoulun vuosina 1951–1953.
- Toimi sotien jälkeen muun muassa opettajana Sotakorkeakoulussa, päämajamestarina, yleisesikuntapäällikkönä ja Pääesikunnan päällikkönä.
- Ylennettiin kenraaliluutnantiksi marraskuussa 1972.
- Erosi vakinaisesta palveluksesta kesäkuussa 1978.

Kenraaliluutnantti
ERMEI KANNINEN
(19.10.1922–12.11.2015)

- Toimi talvisodan aikana vapaaehtoisena Ahvenanmaan puolustuksessa.
- Kävi Kadettikoulun vuosina 1942–1943.
- Toimi jatkosodan aikana joukkueen johtajana ja pataljoonan komentajan adjutantina.
- Kävi Sotakorkeakoulun vuosina 1953–1955.
- Toimi sotien jälkeen muun muassa osastoupseerina ja toimistopäällikkönä, sotilasasiamiehenä, päämajamestarina, yleisesikuntapäällikkönä ja pääesikunnan päällikkönä.
- Ylennettiin kenraaliluutnantiksi maaliskuussa 1974.
- Erosi vakinaisesta palveluksesta marraskuussa 1982.

Kenraali
LAURI SUTELA
(11.10.1918–8.11.2011)

- Kävi Kadettikoulun vuosina 1938–1939.
- Toimi talvisodan aikana komppanian päällikkönä.
- Toimi jatkosodan aikana komppanian päällikkönä ja pataljoonan komentajana.
- Kävi Sotakorkeakoulun vuosina 1947–1949.
- Toimi sotien jälkeen muun muassa päämajamestarina, yleisesikuntapäällikkönä ja pääesikunnan päällikkönä.
- Ylennettiin kenraaliksi maaliskuussa 1974.
- Toimi puolustusvoimain komentajana vuosina 1974–1983.
- Erosi vakinaisesta palveluksesta marraskuussa 1983.

Sotavuodet olivat todellista eloonjäämiskamppailua. Kenttävartion nuotio loimuaa siellä jossain jatkosodan aikana. PUOLUSTUSVOIMAT.

1.

TALVISODAN ELOONJÄÄMISTAISTELU

Syksyllä 1939 Euroopassa riehui sota. Saksa aloitti salamasotansa toden teolla hyökkäämällä Puolaan syyskuun alussa. Ennätyslämpimän kesän hiipueessa syksyn harmaudeksi Suomessa varauduttiin siihen, että sota voisi ulottua myös Itämeren pohjoislaidalle. Suomalaisupseerien sydämalassa painoi kysymys: jouduttaisiinko sotaan Neuvostoliittoa vastaan vai säilyisikö Suomi rauhantilassa? Sota olisi esikuntatyötä työpöydän takana ja joukkojen johtamista vihollistulen alla jopa kuolemaan asti.

KOHTI SOTAA?

Iso harppaus sotaan varautumisessa otettiin 22. syyskuuta, kun puolustusministeri antoi käskyn sodanajan Päämajan liikekannallepanosta. Sotilasjohdolla oli nyt perusteet Päämajan perustamiselle ja sodanajan armeijan johtamiselle. Suomen hallitus sai 5. lokakuuta kutsun lähettää neuvottelijoita Moskovaan. Niin valtio- kuin sotilasjohdossa tiedettiin, että panoksena olisi Suomen tulevaisuus. Vastauksena Neuvostoliiton painostukseen Suomen armeija siirtyi lokakuun aikana rivakasti rauhanajan palveluksesta sodanajan ryhmytykseen. Ylimääräiset harjoitukset tarkoittivat sitä, että reserviläisten kutsuminen asepalvelukseen

aloitettiin 6.–II. lokakuuta, jolloin suojajoukkoihin kuuluneita miehiä ryhmitettiin lähimmäs itärajaa. Lokakuun puolivälin jälkeen koko kenttäarmeija oli keskitetty puolustusvalmiiksi.¹

Yleisesikunnassa Helsingin Korkeavuorenkadulla everstiluutnantti Valo Nihtilä saattoi muun ylimmän operatiivisen sotilasjohdon tavoin huokaista helpotuksesta. Neuvostoliitto ei ollut hyökännyt Suomeen ennen kuin kenttäarmeija oli puolustusvalmiudessa. Nihtilän olkapäitä painoi raskas vastuu, sillä hänet nimitettiin 21. lokakuuta Päämajan operatiivisen osaston päälliköksi. Operatiivinen osasto toimi sodanajan Päämajan ytimessä, ja 43-vuotias osastopäällikkö Nihtilä oli todellisella aitiopaikalla työskennellen tiiviisti ylipäällikkö Mannerheimin lähipiirissä. Nihtilä oli se upseeri, joka välitti Mannerheimille tiedon Mainilan laukauksista 26. marraskuuta. Neuvostoliiton radiosta oli napattu tieto, jossa valheellisesti väitettiin suomalaisten ampuneen seitsemän tykinlaukausta Mainilan kylään Neuvostoliiton puolelle.²

Majuri Valter Nordgren puolestaan työskenteli Päämajan koulutusosaston taktillisessa toimistossa, joka siirtyi sodanajan kokoonpanoon 10. lokakuuta. Seuraavien viikkojen aikana Nordgren kollegoineen tuotti kenttäarmeijan tarpeisiin kokonaiset 27 uutta opasta tai ohjetta. Painokoneet jyskyttivät kansien väliin muun muassa *Joukkojen panssarintorjunnan oppaan*, *Maavoimien ilmatorjuntaoppaan*, *Talvisotaoppaan* sekä linnoittamista käsitelleen *Kenttätyöoppaan*.³ Opit tulivat talvisodan kuukausina inhaan tarpeeseen.

Sodanuhka oli käsinkosketeltava, mutta puolustusvoimien normaali rauhanajan suunnittelutyö jatkui. Nordgrenille kaavailtiin toimistoupseerin tehtävän ohella pestiä Sotakorkeakoulun taktiikan apuopettajana⁴. Kyse oli oikeastaan kunnianosoituksesta, sillä Sotakorkeakoulun opettajakuntaan määrättiin tuona aikana vain ja ainoastaan oman alansa huippu-upseereita.

Nihtilä ja Nordgren tiesivät, että heidän sodanajan tehtävänsä hoituisivat pääosin lämpimässä toimistossa kirjoituspöydän takana kaukana etulinjan ruudin- ja kalmanhajuisista taisteluhaidoista. Esikuntatöissä uurastaisi myös majuri Sakari Simelius, joka Sotakorkeakoulun

yleisesikuntaupseerikurssin päätyttyä siirtyi 12. lokakuuta 4. Divisioonan esikunnan huoltopäälliköksi Länsi-Kannakselle. Kontrasti Helsingin Kruununhaan mukulakivikaduilta Karjalankannaksen mutaisille kärrypoluille oli olletikin karu. Jälkikäteen Simelius kuvasi uuden divisioonansa komentajan ja esikuntapäällikön tuolloisia ajatuksia paniikinomaiseksi pessimismiksi ja uskonpuutteenksi.⁵

Nihtilä, Nordgren ja Simelius olivat saaneet tulikasteensa jo vapaussodan verikentillä kevättalvella 1918. Kahden vuosikymmenen takaisia sodan kokemuksia ei voi yliarvioida, mutta Nihtilän sotatyöt Sysmän pataljoonassa ryhmänjohtajana, Simeliuksen kokemukset 5. Jääkäripataljoonan vapaaehtoisena Tampereen valtausoperaatiossa ja Nordgrenin osallisuus Helsingin valtauksen huhtikuussa 1918 olivat varmasti jättäneet muistijälkiä, jotka uuden sodan uhka nosti miesten ajatuksiin kenttäarmeijan liikekannallepanon alkaessa.⁶

Simelius oli laatinut yleisesikuntaupseerikurssilla kiitettävän diplomityön ja sijoittunut kurssin kokonaisarvostelussa toiselle sijalle, joten lähemmäs nelikymppisenä hän oli tunnustettu ammattimies. Yleisesikuntaupseerikoulutuksen käyneitä upseereita oli Suomen armeijassa lokakuussa 1939 nelisensataa. Jälkikäteen Simelius totesi sotakorkeakouluajastaan hirtehisesti, että opintoihin sisältyi kaksi ilonpäivää: aloitus- ja loppumispäivä. Valmistumisen iloa himmensi toden teolla se, että suursodan merkkejä alkoi näkyä horisontissa.⁷

Usko Sakari Haahti oli läpäissyt yleisesikuntaupseerikurssinsa priimuksena vuonna 1935. Kesällä 1939 hänet oli juuri 30 vuotta täytettyään komennettu jaostopäälliköksi sisäministeriöön vastaamaan väestönsuojeluasioista. Kaasusodankäynnin uhka oli todellinen, joten väestönsuojelun tarve nähtiin täysin keskeisenä. Muutoin Haahden kaltaista kärkipään yleisesikuntaupseeria ei olisi käytetty sisäministeriön tehtäviin. Sisäministeriössä Haahti johti kesäkuussa 1939 kolmella paikkakunnalla teollisuuslaitosten ilmasuojeluharjoitukset. Outokumpu Oy:n, Äänekoski Oy:n ja Yhtyneiden Paperitehtaiden Jämsänkosken tehtailla toimeenpannuissa harjoituksissa saatiin rutkasti oppia teollisuuden ilmasuojelun tarpeista ja toteutuksesta.⁸

Sodanuhan varjo himmensi Sotakorkeakoulun lisäksi myös Kadettikoulun arkea. Toukokuusta 1938 alkaen 22. Kadettikurssilla opiskelleet – parikymppinen Lauri Sutela mukaan lukien – joutuivat lokakuun lopussa 1939 keskeyttämään opintonsa, kun heidät siirrettiin joukko-osastoihin. Sutelan siirto kirjattiin III Armeijakunnan sotapäiväkirjaan Karjalankannaksella 24. lokakuuta hyvin ytimekkäästi: ”*Kad Sutela määrättiin pion.tsoon.*”⁹

Eläkeläisenä Sutela muisteli vuosikymmenten takaista kadetti-aikaansa hyvin kriittisesti. Simputus oli arkipäivää, joten hän oli lähimpien kurssikavereidensa kanssa pohtinut tosissaan opiskelujen keskeyttämistä. Sutela pohti, että ehkä kielteiset muistot olisivat painuneet unholaan, jos talvisota ei olisi syttynyt ja he olisivat saaneet vanhempina opiskelijoina nauttia vuorollaan vapaammasta kadettielämästä. Sutela ehti opiskella sotilaan ammattiin lähes puolitoista vuotta. Toisin kävi 23. Kadettikurssille, joka aloitti opintonsa toukokuun lopussa 1939, mutta siirtyi vuoden viimeisenä päivänä koulunpenkiltä sotatöihin vain seitsemän kuukauden opintojen jälkeen.¹⁰

Sutelan tehtäviin kuului marraskuussa 1939 III Armeijakunnan lohkona olevien linnoituslaitteiden, kuten betonikorsujen, tarkastaminen. Muiden aikalaislähteiden ja myöhemmän tutkimuksen perusteella tiedämme, että tarkastettavaa totisesti riitti, sillä puolustusasemien valmius ei ollut riittävällä tasolla. Sutelalle muodostui erittäin kattava, joskin ilmeisen synkkä kuva Itä-Kannaksen puolustusvalmisteluista.¹¹

Sutelan ja vänrikki Leevi Välimaan kaltaisilla nuorilla kadettiupseereilla tulevan sodan uhka toi olletikin mukanaan myös kuolemanpelon. Ajatukset kävivät sodan myötä toteen, sillä joka kolmas 22. Kadettikurssin käyneistä kaatui talvi- ja jatkosodan aikana. Pelkästään talvisodan kuudentoista viikon aikana menehtyi kaikkiaan satakunta kadettiupseeria. Leevi Välimaa toimi Sutelan tavoin syksyllä 1939 esikuntatehtävissä, sillä hänet nimitettiin 9. lokakuuta alkaen Jalkaväkirykmentti 15:n adjutantiksi. Tehtävät nivoutuivat kiinteästi puolustusjärjestelyjen vahvistamiseen, sillä työlliställä oli

maastontiedustelua, käskyjen laatimista ja tarkastusmatkoja rykmentin komentajan mukana eri rintamaloikoille.¹²

Välimaan rykmentti kuului 5. Divisioonaan, jonka joukot keskitettiin junakuljetuksilla Hämeenlinnan ja Turengin seudulta 13.–14. lokakuuta Karjalankannakselle. Rykmentti oli niin puutteellisesti varustettu, että armeijakunnan komentaja vaati siviilipaltoissa marsinutta joukkoa palautettavaksi takaisin perustamisaikoihinsa uudelleen varustettavaksi. Tämä ei tietenkään ollut mahdollista, vaan sekalaisesti varustetut joukot linnoittivat seuraavan puolentoista kuukauden ajan puolustusasemia Summan alueella. Lokakuun puolivälissä rykmentin päiväjärjestys oli askeettinen: herätys kello 5.30, herätyksen jälkeen aamutee, kenttävarustustöitä kello 6.30–11.00, lounas kello 11.00–13.00, kenttävarustustöitä kello 13.00–17.00 ja päivällinen kello 17.30.¹³

Yhtenäisen varustuksen puutteellisuudet olivat pieni ongelma verrattuna panssarintorjunta-aseistuksen vähyteen. Loka-marraskuun 1939 aikana asialle ei enää ehditty tehdä ihmeitä, joten talvisodan syttyessä kenttäarmeija oli käytännöllisesti katsoen vailla panssarintorjunta-aseistusta. Suojajoukkopataljoonilla ja erällä muilla kenttäarmeijan pataljoonilla oli pari panssarintorjuntatykkiä, mutta muut joukot joutuivat tulemaan toimeen ilman. Kokeilujen perusteella toiseksi asemalliseksi valikoitunutta 20 millimetrin panssarintorjuntakivääriä ehdittiin talvisodan aikana saada käyttöön vain muutama.¹⁴

Oli siis improvisoitava. Välimaan rykmentillä oli käytettävissä panssarintorjuntaan viisi kenttätykkiä. Marraskuun loppuun mennessä rykmentin kirjoihin oli ilmestynyt myös ainakin yksi panssarintorjuntatykki, sillä ensimmäisen sotapäivän iltana suoritettiin koeammunta: 37 millimetrin panssarintorjuntatykin suuliekki oli putken edessä noin puolitoista metriä ja muihin suuntiin noin puoli metriä. Suuliekin pituus liittyi Mannerheimin vierailuun rykmentissä 26. marraskuuta. Ylipäällikkö oli kysynyt tykin suuliekin pituutta. Vastaus jäi tuolloin puuttumaan, mutta ehkä koeammunnan tulos välittyi aikaa myöten ylipäällikön työpöydälle.¹⁵